

Tatijana Petrić

KNJIGA I DRUŠTVO

Drugi međunarodni znanstveni skup Knjiga i društvo: socijalna, filološka i intelektualna povijest i sadašnjost knjige (Split, 29. – 30. rujna 2016.)

U sklopu 28. Knjige Mediterana, od 29. do 30. rujna 2016. godine, održan je 2. međunarodni znanstveni skup *Knjiga i društvo* u prostoru Zavoda za znanstveni i umjetnički rad HAZU-a u Splitu. Na skupu je prijavljeno 30 izlagatelja iz Hrvatske, Slovenije, Srbije, Crne Gore i Bugarske. Prema rezultatima pojedinih istraživanja koja su uključivala područje Europe, može se reći da je skup globalni, europski. Njegovi organizatori su Filozofski fakultet u Splitu – Odsjek za sociologiju i Odsjek za hrvatski jezik i književnost, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Književni krug Split i već spomenuti Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU-a u Splitu.

Sudionici na skupu imali su u dva dana priliku odgovoriti na brojna postavljena pitanja, svjedočiti novim pogledima na knjigu, čitanje i čitatelja, otvoriti zanimljive teme, a možda i potaknuti neke međusektorske inicijative s ciljem poboljšanja statusa knjige i vrjednovanja čitanja – bez kojih ne možemo zamisliti zdravog pojedinca, a onda ni zdravo društvo. Sam program uveo je slušatelje u temelje, povijesna promišljanja nastanka prvih tiskanih knjiga na ovim prostorima, našeg pisma – glagoljice te važnosti povijesti knjige, knjižnica i čitaonica za naš kulturni identitet. Sve to, naravno, trebalo je promotriti u društvenom kontekstu koji se izražava kao način na koji smo komunicirali, pisali i čitali, kao i onoga što smo čitali, što je također obilježje našega kulturnog identiteta. Dakako, zanima nas i kako to izgleda danas, koliko i kako objavljujemo, što čitaju mladi, kako nas novi mediji usmjeravaju kao korisnika knjiga, čitamo li više ili manje, koristimo li se tiskanom ili e-knjigom, knjižnicom ili osobnim računalom.

Nakon održanih izlaganja, rezultata istraživanja i diskusija, skup je sažeo svoj rad s nekoliko zaključaka.

Knjiga je proizvod kulture i znanosti te pokazatelj duha i stanja društva. Međutim, ona je medij koji nosi poruku, bez obzira na formu objave (pergamena, papir, e-knjiga). Često je zbog poruke koju nosi, kroz povijest bivala cenzurirana. Upravo zbog poruke, važno je njezino korištenje i čitanje jer osigurava protok znanja i ideja u društvu, osigurava napredak. Upravo to smo spoznali preko povijesnog istraživanja o glagoljašima kao prosvjetiteljima puka, prvim čitaonicama kao mjestima prosvjetiteljstva, prve posudbene knjižnice i knjižnične zbirke kao temelja za znanstvene spoznaje. Još jednom, ispočetka, uočavamo važnost knjižnica, njihovih usluga, organizacije znanja i osiguravanja pristupa znanju kako bi se dobio uvid u vrste, stanja, teme, zbirke. Tada upravo knjižnične zbirke od temelja znanja postaju objekt za znanstvena istraživanja.

Istraživanja su pokazala doticaj različitih jezika, književnosti, knjižničarskih pravila, sve pod utjecajima različitih povijesnih previranja i na kraju procesa globalizacije

koji upućuje na europski kulturni kontekst.

Dva predstavljena istraživanja pokazuju stanje u Hrvatskoj, ali i u Europi: čitaju se prijevodi s engleskoga jezičnog područja, odnosno širi kontekst istraživanja 2010. – 2015. na europskom području upozorava da je jezik čitanja i pisanja engleski te da književnost na tom jeziku počinje formirati univerzalan okvir. Tome se pridodaje i diskusija T. Petrić, koja navodi istraživanje na hrvatskim znanstvenim časopisima 2000. – 2011., a oni se u 19,6 % slučajeva objavljuju u prijevodu na engleski ili kao usporedno izdanje. To je utjecaj društvenih promjena ili kako autor R. P. Smiraglija kaže: „Granice djela uvjetovane su kulturnim ili društvenim događajima“, što je u navedenim znanstvenim časopisima uvjetovano citiranjem i objavljivanjem u stranim bazama podataka, a to je uvjet znanstvenog napredovanja. Na tragu velikih društvenih promjena i potreba da se u OPAC-ima knjižnica prikazuju rezultati tih promjena, jest i činjenica kako su teoretičari informacijskih znanosti već nekoliko godina, ako ne i desetljeće, u potrazi za modelima kojima će prikazivati i utjecaj društvenih događanja na različitu građu koju pronalazimo u knjižnicama (prijevodi, preradbe, geografska izdanja itd.).

Istaknulo se istraživanje mladih u dvama smjerovima. Prvo je poštivanje autorskih prava elektroničke građe, koja mladi ne percipiraju onako kako su navedena u zakonu, već je piratstvo normalna pojava. Drugo je neprihvatanje lektirnog programa i klasične knjige na tiskanom papiru. Mladi su o lektiri iznijeli negativno stajalište.

Što nam je činiti nakon takvih rezultata? Sve navodi na čitanje. Izrečeno je da je čitanje proces demokratizacije društva (pa i žene su čitanjem ušle u društvo!). Čitanjem su prosvjeđivali i glagoljaši, stoga nam ne preostaje drugo nego vratiti se čitanju! Poznata je akcija u knjižničarstvu „Čitajmo im“, stoga metoda čitanja, čitanje knjiga, doprinosi društvenom zbližavanju. Zaključuje se kako kulturnjaci, sociolozi, povjesničari, knjižničari, nakladnici i lingvisti moraju promovirati i koristiti se metodom čitanja te na taj način oteti zaboravu nacionalni identitet i staviti ga u fokus. I to ne pojedinačnim akcijama, već na nacionalnoj razini. Odgovornost kulturnih djelatnika i intelektualaca je velika jer je istraživanje pokazalo kako se gotovo i ne čitaju knjige hrvatskih autora. Umjesto njih čitaju se prijevodi, čita se na stranom jeziku, a i znanstvena se literatura piše na stranom jeziku.

Istaknulo se kako treba produbiti istraživanja koja će biti interdisciplinarna i donijeti kvantitativne i kvalitativne rezultate kako bismo spoznali karakteristike korisnika koji još uvijek čitaju i posuđuju knjige u knjižnicama. Samo tako pronaći ćemo odgovor gdje je knjiga danas i na koji način ćemo djelovati na njezine čitatelje.